

TEZE ZA OBITELJSKI ZAKON

Obiteljski zakon („Narodne novine, broj: 75/14., u daljnjem tekstu: Obiteljski zakon 2014) stupio je na snagu 1. rujna 2014. godine te je istim danom Obiteljski zakon iz 2003. godine („Narodne novine“, broj 116/03., 17/04., 136/04., 107/07., 57/11. i 25/13., u daljnjem tekstu: Obiteljski zakon 2003) prestao važiti.

Obiteljski zakon 2014, u odnosu na Obiteljski zakon 2003, uveo je čitav niz novina u područje obiteljsko-pravne zaštite djece i odraslih osoba s invaliditetom.

U području braka izričito je uređena odgovornost bračnih drugova za obveze trećim osobama, odnosno definirana je: a) pojedinačna i samostalna odgovornost bračnih drugova i b) solidarna odgovornost bračnih drugova. Pojedinačna i samostalna odgovornost odnosi se na obveze koje je jedan bračni drug preuzeo prije sklapanja braka, kao i na obveze koje je on sam preuzeo poslije sklapanja braka, a ne tiču se potreba bračne i obiteljske zajednice. Solidarna odgovornost treba se odnositi na obveze koje je preuzeo jedan bračni drug, a odnose se na tekuće potrebe bračne i obiteljske zajednice, za što trebaju odgovarati oba bračna druga solidarno vlastitom imovinom i bračnom stečevinom.

Također, Zakonom je uveden novi institut obiteljskog doma kojim se štiti pravo na stanovanje u nekretnini koja predstavlja bračnu stečevinu, te je stoga u suvlasništvu bračnih drugova, kao i stan koji se koristi temeljem ugovora o najmu. Navedene nekretnine u kojima bračni ili izvanbračni drugovi sporazumno stanuju zajedno s djecom nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb, predstavljaju obiteljski dom. Uvođenjem pravne zaštite obiteljskog doma djeci koja žive s roditeljima, bračnim i izvanbračnim drugovima osigurava se egzistencijalno pravo stanovanja u obiteljskom domu za vrijeme dok traje brak ili izvanbračna zajednica, kao i u slučaju razvoda braka, odnosno prestanka izvanbračne zajednice.

Nadalje, uređuje se drugačiji pristup razvodu braka u kojemu postoje maloljetna djeca po uzoru na suvremene pravne sustave u Europi i svijetu, te se novim mehanizmima naglašava poštivanje autonomije roditelja, ali i odgovornost te individualni pristup svakoj obitelji u procesu promjene njezine strukture zbog činjenice razvoda djetetovih roditelja.

Stoga je bilo potrebno redefinirati postojeći postupak posredovanja uvođenjem u Obiteljski zakon 2014 dva potpuno nova instrumenta: a) obvezno savjetovanje prije pokretanja postupka za razvod braka i drugih postupaka u vezi s djecom, te b) obiteljska medijacija, čiji su elementi prema Obiteljskom zakonu 2003 sadržani u postupku posredovanja bez jasnog razgraničenja ciljeva i sadržaja svakoga od njih. Kroz obvezno savjetovanje država ima dužnost pružiti (izvan)bračnim drugovima sustavnu stručnu pomoć prije formalnoga pokretanja sudskih postupaka, kako bi se u svakom pojedinom slučaju individualne potrebe djece i roditelja najprije sporazumno definirale i oblikovale u sporazum - plan o roditeljskoj skrbi izvan sudskoga postupka, a potom u sudskom postupku provjerile i dobile snagu ovršne isprave.

U slučaju izostanka sporazuma - plana o roditeljskoj skrbi, u stadiju obveznog savjetovanja, Zakonom se predviđa upoznavanje bračnih drugova s prednostima i mogućnostima obiteljske medijacije, kao učinkovitog sustava alternativnoga rješavanja svih obiteljskih sporova. Obiteljska medijacija radi postizanja trajnoga i praktično provedivog sporazuma posebice plana o roditeljskoj skrbi, morala bi također biti moguća u svim stadijima sudskog postupka.

U području pravnih odnosa roditelja i djece te mjera za zaštitu prava i dobrobiti djece dopušta se iznimka od presumpcije bračnog očinstva prema kojoj se za dijete rođeno za

vrijeme trajanja braka ili u razdoblju do tristo dana od prestanka braka može utvrditi očinstvo djeteta priznanjem muškarca koji se smatra ocem, uz pristanak majke i majčina muža.

Nadalje, sukladno presudama Europskog suda za ljudska prava propisuje se da se očinstvo može priznati osobi koja je poslovno nesposobna kao i roditeljima koji su mlađi od šesnaest godina, ako se zakonski zastupnici s time suglase.

Nadalje, iznimno je dopušteno priznanje mrtvorodenog djeteta ili djeteta koje je umrlo pri rođenju te su odredbe o utvrđivanju majčinstva i očinstva djeteta začetog medicinski pomognutom oplodnjom usklađene sa Zakonom o medicinski pomognutoj oplodnji („Narodne novine“, broj 86/12.).

Regulira se ograničena poslovna sposobnost djeteta starijeg od petnaest godina koje je zaposleno.

Nadalje, na jednom mjestu je uređen institut i sadržaj roditeljske skrbi na način da isti obuhvaća: a) skrb o osobnim pravima djeteta, b) upravljanje djetetovom imovinom i c) zastupanje djeteta (u osobnim stvarima i imovinskim stvarima). Svaki od navedenih sadržaja roditeljske skrbi zakonski se precizno uređuje, kako bi pravila ostvarivanja roditeljske skrbi bila jasna, a s tim u vezi i ostvarivanje te ograničavanje prava na ostvarivanje roditeljske skrbi. Osim toga, razlikuje se pravo na roditeljsku skrb, kao temeljeno ljudsko pravo koje roditelj stječe trenutkom utvrđivanja porijekla djeteta te pravo i dužnost ostvarivanja roditeljske skrbi u pogledu kojega su majka i otac ravnopravni. Ostvarivanje zajedničke roditeljske skrbi i dalje je pravilo na kojem se temelji djetetova dobrobit. Stoga se ostvarivanje zajedničke roditeljske skrbi nužno uvjetuje sporazumom roditelja o ostvarivanju zajedničke roditeljske skrbi nakon razvoda braka ili prestanka izvanbračne zajednice - planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

S druge strane u okolnostima visoko konfliktnih odnosa roditelja potrebno je propisati zakonske mogućnosti da sud donese odluku temeljem koje će samo jedan roditelj imati pravo samostalno ostvarivati roditeljsku skrb, kad je to nužno za dobrobit djeteta i kad roditelji trajno nisu u stanju postići sporazum o zajedničkom ostvarivanju roditeljske skrbi i načinu međusobne komunikacije u vezi sa zajedničkim ostvarivanjem roditeljske skrbi (plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi). Sukladno odredbama Obiteljskog zakona 2014, prilikom odlučivanja o samostalnoj roditeljskoj skrbi sud bi trebao dati prednost onom roditelju koji je spreman na sporazum, suradnju i poticanje ostvarivanja osobnih odnosa s drugim roditeljem, pri čemu postoji obveza vođenja računa o elementima obiteljskog nasilja ako se pojavi sumnja na to.

Nadalje, s ciljem ostavljanja što manje prostora za konflikte i što manje prostora za manipulaciju djetetom u okolnostima u kojima roditelji ne žive zajedno, jasno je propisano koje odluke u vezi s djetetovim osobnim i imovinskim pravima roditelji moraju donositi zajedno, u kojoj formi, u kojim područjima ostvarivanja roditeljske skrbi imaju autonomiju, kad imaju pravo i dužnost postupati žurno radi zaštite dobrobiti djeteta i kad su dužni međusobno razmjenjivati informacije u vezi s djetetom.

Također, predmetnim zakonom uveden je novi institut - mirovanje ostvarivanja roditeljske skrbi koji omogućuje ostvarivanje dijela roditeljske skrbi od strane maloljetnoga roditelja u granicama njegovih sposobnosti, ali i omogućuje ostvarivanje dijela roditeljske skrbi od strane roditelja koji je poslovno nesposoban u granicama njegovih sposobnosti.

Potpuno je napušten institut stjecanja poslovne sposobnosti odlukom suda kada je dijete starije od šesnaest godina postalo roditelj, te se kroz institut mirovanja roditeljske skrbi osigurava da maloljetni roditelji zadrže sva prava koja proizlaze iz njihova dvostrukog statusa i kao roditelja i kao djece, posebno uzimajući u obzir izrazitu ranjivost maloljetnih roditelja.

Jasno i na jednom mjestu zakonski se određuje koje mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta izriče centar za socijalnu skrb, a koje sud.

Nadalje, Obiteljskim zakonom 2014 sustavno se uređuje **područje posvojenja**, posebno u okolnostima u kojima se posvojenje zasniva bez pristanka roditelja. Stoga je Zakonom precizno uređen način davanja pristanka na posvojenje različitih kategorija roditelja (lišenog poslovne sposobnosti, maloljetnog i dr.), kao i pravne posljedice koje proizvodi pristanak roditelja na posvojenje. U okolnostima u kojima roditelj neopravdano odbija dati pristanak na posvojenje, bilo da je riječ o skrivljenim okolnostima od strane roditelja - zanemarivanje i nezainteresiranost za dijete duže vrijeme, ozbiljna zloupotreba ili grubo kršenje roditeljskih dužnosti u kraćem razdoblju, bilo da je riječ o roditelju koji zbog trajne nesposobnosti ne može trajno osigurati skrb o djetetu u vlastitoj obitelji, nužno je urediti novu vrstu sudskog postupka u kojem će sud svojom odlukom moći zamijeniti pristanak roditelja na posvojenje.

Zakonom se preciznije uređuje cjelokupni postupak posvojenja, na način da je podijeljen na dva stupnja: a) postupak procjene potencijalnog posvojitelja i b) postupak zasnivanja posvojenja. U skladu s tim uvedena je obveza sudjelovanja u stručnoj pripremi potencijalnih posvojitelja kako bi se temeljem kvalitetne stručne procjene mogao steći status kandidata za posvojenje i pravo upisa u Registar potencijalnih posvojitelja.

Nadalje, prije formalnog zasnivanja posvojenja uvedena je obveza centra za socijalnu skrb da u suradnji s udomiteljem, ustanovom u koju je dijete smješteno ili drugom osobom koja ostvaruje svakodnevnu skrb o djetetu pripremi dijete na posvojenje te omogući ostvarivanje osobnih odnosa potencijalnog posvojitelja i djeteta radi razumne procjene budućeg odnosa između djeteta i potencijalnoga posvojitelja, u skladu s najboljim interesom i dobrobiti djeteta.

U Obiteljskom zakonu 2014, u **institutu skrbništva** za punoljetne osobe napušten je postojeći institut "roditeljske skrbi nakon punoljetnosti", jer sa stajališta suvremenih shvaćanja zaštite ljudskih prava odraslih osoba s invaliditetom potpuno je neprihvatljivo tretirati odrasle osobe s invaliditetom kao djecu, odnosno dati roditeljima odraslih osoba s invaliditetom ovlasti i dužnosti iz roditeljske skrbi jednako kao prema maloljetnoj djeci.

Nadalje, institut skrbništva izmijenjen je u odnosu na zaštitu odraslih osoba lišenih poslovne sposobnosti, a s obzirom na to da Republika Hrvatska ima obvezu ne lišavati osobe s invaliditetom poslovne sposobnosti već poduzimati odgovarajuće mjere usmjerene na osiguravanje potrebne pomoći osobama s invaliditetom za ostvarivanje poslovne sposobnosti. U kontekstu mogućih promjena u području skrbništva potrebno je sadržaj skrbničke zaštite precizirati, te odrediti da ona mora biti primjerena, individualizirana i u skladu s dobrobiti štíćenika, zatim dodati odredbe o zaštiti dostojanstva štíćenika te pravu na zaštitu od nasilja i bilo kojeg oblika ponižavajućega postupanja, kao i izričito odrediti da skrbnik može biti samo fizička osoba. Zbog financijske nemogućnosti reforme cijelog sustava Obiteljskim zakonom 2014 postignuto je kompromisno rješenje te je propisana obveza djelomičnog lišenja poslovne sposobnosti kao pravilo, i to samo u dijelovima u kojima je to doista potrebno za zaštitu prava štíćenika, a institut potpunoga lišenja poslovne sposobnosti potpuno je napušten.

Osim toga, predmetnim Zakonom isključena je mogućnost da ista osoba zaposlena u tijelu koje predlaže postupak lišenja poslovne sposobnosti bude imenovana posebnim skrbnikom osobi u postupku lišenja radi mogućih sukoba interesa i sumnji u kvalitetnu zaštitu prava štíćenika u postupku.

Nadalje, sukladno obvezama koje su preuzete Konvencijom o ostvarivanju prava djeteta (1996.), uvedena je obveza imenovanja posebnoga skrbnika djetetu u postupku razvoda braka pokrenutog tužbom i postupku donošenja odluke koja zamjenjuje pristanak na posvojenje.

Uvedena je mogućnost da za skrbnika bude imenovano i više od jedne osobe, pri čemu se također uređuje sadržaj i opseg njihovih ovlasti s obzirom na to da skrbnička dužnost može

biti vrlo složena i zahtijevati posebna znanja pa je korisno da se skrbništvo podijeli između više osoba tako da jedan skrbnik može odlučivati o osobnim stanjima, drugi o imovini, pri čemu neke od važnih odluka mogu, odlukom centra za socijalnu skrb donositi samo zajednički. Osim toga, radi praktičnosti obavljanja skrbništva, omogućeno je imenovanje zamjenika skrbniku čime se može spriječiti "zastoj" u obavljanju poslova skrbnika u slučajevima trenutne spriječenosti ili ako je riječ o radnicima centra za socijalnu skrb u slučaju bolovanja, godišnjih odmora i slično.

Također, Obiteljskim zakonom 2014 uvedena je zakonska obveza poštivanja prije izraženih stavova i želja štíćenika, te je omogućeno svakoj osobi da u vrijeme postojanja poslovne sposobnosti imenuje osobu koju bi želio imati za skrbnika, čime se u hrvatski pravni sustav uvodi institut anticipiranih naredbi.

Predmetnim zakonom precizirano je: a) koje odluke o osobnim stanjima donosi isključivo štíćenik, b) u kojim slučajevima je potrebno prethodno odobrenje centra za socijalnu skrb, c) koje važne odluke o zdravlju donosi sud, te d) upravljanje i zastupanje u imovinskim stvarima štíćenika. Stoga je uveden novi sudski, izvanparnični postupak u kojemu bi sudsko vijeće županijskih sudova donosilo iznimno važne odluke koje se odnose na zdravlje i život štíćenika, s mogućnošću žalbe Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, jer je riječ o iznimno važnim, a istodobno i teškim odlukama s izuzetno ozbiljnim posljedicama, poput odluke za održavanje na životu, koje prema nedorečenim odredbama Obiteljskog zakona 2003 donose skrbnici, uz neprecizirane ovlasti centara za socijalnu skrb, a često i članovi obitelji koji za takve odluke nisu niti bili ovlašteni.

Nadalje, kako bi se omogućila provedba instituta posebnog skrbništva za djecu i posebnog skrbništva za odrasle osobe koja je predviđena Obiteljskim zakonom 2014, na temelju istog zakona osnovan je Centar za posebno skrbništvo kao samostalna i neovisna ustanova, te je isti upisan u sudski registar.

U **području uzdržavanja** Obiteljski zakon 2014 donosi određene izmjene, pa tako obzirom na to da su baka i djed pod određenim pretpostavkama dužni uzdržavati unuče pri čemu punoljetna unučad sukladno Obiteljskom zakonu 2003 nije imala takvu obvezu u odnosu na baku i djeda, temeljem načela solidarnosti Obiteljskim zakonom 2014 uvedena je recipročna obveza punoljetnog unučeta da uzdržava baku i djeda ako oni to sami nisu u mogućnosti i ako su oni njega uzdržavali kada je to bilo potrebno.

Ujedno, predmetnim Zakonom propisano je da se jednom godišnje izračunavaju i Odlukom ministra nadležnog za socijalnu skrb objavljuju smjernice (tablica) o visini uzdržavanja djece s obzirom na dob djeteta, broj djece i stalne novčane prihode (platne razrede) obveznika uzdržavanja kako bi se postigla veća razina pravne sigurnosti, kao i radi pojednostavljenja postupka određivanja visine uzdržavanja, njegova povećanja i smanjenja. Smjernice za uzdržavanje su nužne i radi sporazumnog postizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi kad se sporazumno uređuju pravne posljedice razvoda braka u odnosu na dijete, jer će roditelji unaprijed znati koliki iznos za uzdržavanje bi im sud dosudio u slučaju sudskoga spora. Pritom se sporna pitanja u vezi s prikrivenim prihodima i imovinom obveznika uzdržavanja, kao i s povećanim potrebama djeteta i dalje mogu ostvarivati u sudskom postupku.

Nadalje, zbog niza praktičnih pitanja koja se učestalo pojavljuju u praksi u vezi s privremenim uzdržavanjem i regresnim zahtjevima prema obveznicima uzdržavanja, ovaj institut je uređen posebnim propisom Zakonom o privremenom uzdržavanju, kao što je to riješeno, primjerice, u Austriji, Njemačkoj, Francuskoj i Sloveniji. Zakon o privremenom uzdržavanju („Narodne novine, broj 92/14.) stupio je na snagu 1. rujna 2014. godine.

U odnosu na **postupak pred sudom** u Obiteljskom zakonu 2014 uređeno je pitanje objavljivanja sudskih odluka o obiteljskim stvarima, te stvarima lišenja i vraćanja poslovne sposobnosti na e-oglasnoj ploči, kao i pitanje komunikacije suda i centra za socijalnu skrb, odnosno drugih državnih tijela i pravnih osoba s javnim ovlastima. Ujedno su redefinirane ovlasti i dužnosti centra za socijalnu skrb u obiteljskim postupcima, kao i suradnja između suda i centra u tim postupcima.

Nadalje, predmetnim Zakonom izriekom je propisano da je dijete stranka u svim postupcima pred sudom u kojima se odlučuje o njegovim pravima i interesima, te je definirana postupovna sposobnost djeteta u smislu da dijete koje je navršilo četrnaest godina života može u svim obiteljskim stvarima u kojima se odlučuje o njegovim osobnim pravima i interesima samostalno iznositi činjenice, predlagati dokaze, podnositi pravne lijekove i poduzimati druge radnje u postupku pred sudom ako mu to sud svojom odlukom dopusti. Sud je prije donošenja odluke kojom djetetu priznaje postupovnu sposobnost dužan zatražiti mišljenje i prijedlog centra za socijalnu skrb. U vezi s tim, uređen je položaj zakonskog zastupnika u slučaju kada dijete temeljem odluke suda samostalno poduzima radnje u postupku, kao i odnos radnji koje poduzimaju zakonski zastupnik i dijete, ako su one u suprotnosti. Definirano je i zastupanje djeteta neovisno o njegovim roditeljima putem posebnih skrbnika koji su pravници s položenim pravosudnim ispitom zaposleni u Centru za posebno skrbništvo, a koje ustrojava ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi.

Definirana je dužnost suda da djetetu omogući izražavanje mišljenja u obiteljskim stvarima radi ostvarenja svojih prava i interesa, ali i procedura davanja mogućnosti i utvrđivanja mišljenja djeteta, kako bi se pravo djeteta na izražavanje mišljenja doista i ostvarivalo. Radi pravne sigurnosti i zaštite dobrobiti djeteta, izriekom su određeni slučajevi u kojima se neće utvrđivati mišljenje djeteta.

Također, propisana je postupovna sposobnost osoba lišenih poslovne sposobnosti, odnosno određeno je da u statusnim stvarima, stvarima u kojima se odlučuje o roditeljskoj skrbi, osobnim odnosima i mjerama za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, sud može dopustiti da radi ostvarenja svojih prava i interesa pojedine radnje u postupku poduzima i stranka koja je lišena poslovne sposobnosti, ako je u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice tih radnji. Prije donošenja rješenja o priznanju sposobnosti za poduzimanja pojedinih radnji, sud je dužan zatražiti mišljenje i prijedlog centra za socijalnu skrb.

Dodatno, obzirom na to da sporazumni razvod braka pripada izvanparničnoj jurisdikciji, propisan je poseban izvanparnični postupak radi razvoda braka na temelju sporazuma bračnih drugova. Uz to, u skladu s temeljnim načelom prvenstvene odgovornosti roditelja za odgoj i razvoj njihove djece, te podredne dužnosti države da intervenira u obiteljske odnose, propisana je mogućnost sporazumijevanja oko pitanja koja se odnose na djecu te je sporazumni razvod braka uvjetovan tim sporazumom, budući da on razumijeva sporazum bračnih drugova - roditelja vezano uz pitanja koja se odnose na djecu.

Propisane su i posebne izvanparnične procedure u vezi s odobravanjem plana o roditeljskoj skrbi.

Nadalje, prema odredbama materijalnog dijela Zakona detaljno su uređeni izvanparnični postupci u kojima će se rješavati različita obiteljsko-pravna pitanja, i to: postupak radi odobravanja sporazuma o uzdržavanju, pojednostavljeni izvanparnični postupak radi određivanja uzdržavanja djeteta, postupci radi ostvarivanja roditeljske skrbi, postupak radi zaštite obiteljskog doma, postupak radi nadomještanja pristanka roditelja, odnosno skrbnika za posvojenje djeteta, postupak radi lišavanja i vraćanja poslovne sposobnosti, te postupci u kojima se odlučuje o pojedinim važnim pitanjima o zdravlju šticećenika, a uzimajući u obzir sadržaj materijalnog dijela zakona. U svakom od posebnih izvanparničnih postupka uređena su pitanja koja se odnose na stranke, zastupanje djeteta i drugih stranaka, mjesnu nadležnost suda, posebna postupanja suda, te pravne lijekove.

Zakonom su uređeni posebni postupci ovrhe i osiguranja, među kojima posebnu važnost imaju privremene mjere s kojim će roditeljem dijete stanovati, prebivalištu djeteta i ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom. Polazeći od potrebe zaštite djeteta, ali i okolnosti da se u sudskoj praksi rijetko određuju privremene mjere radi uzdržavanja, kao i okolnosti da Obiteljski zakon 2003 uopće ne poznaje privremenu mjeru o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti i o ostvarivanju osobnih odnosa s drugim roditeljem, uređena su temeljna pitanja u vezi s određivanjem privremenih mjera kojima se osiguravaju tražbine čiji je titular dijete, kao i privremene mjere o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, te o ostvarivanju osobnih odnosa.

Obiteljski zakon 2003 je Obiteljskim zakonom 2014 u pojedinim odredbama i rješenjima ponešto izmijenjen, negdje je nadograđen, a negdje su njegova rješenja zamijenjena novim, suvremenijim rješenjima po uzoru na međunarodne smjernice i preporuke te njemačka, austrijska i druga suvremena europska rješenja, pri čemu se nastojalo ne dirati u ona rješenja koja se do sada nisu pokazala suvišna ili manjkava. Konačno, jedan od ciljeva Obiteljskog zakona 2014, čuvajući ujedno hrvatske tradicijske vrijednosti, jest i približavanje hrvatskog obiteljsko-pravnog sustava suvremenim europskim sustavima.

Obiteljski zakon 2014 predviđa usklađivanje s međunarodnim dokumentima (Direktivom Vijeća 2004/83/EZ od 29. travnja 2004. o minimalnim standardima za kvalifikaciju i status državljana treće zemlje ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili osoba kojima je na drugi način potrebna međunarodna zaštita te o sadržaju odobrene zaštite (SL L 304, 30. 9. 2004.) i Direktivom 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP (SL L 335, 17. 12. 2011.), predviđa sustavno unapređenje obiteljsko-pravne zaštite djece i odraslih osoba s invaliditetom u materijalnom i u procesnom dijelu na način da se ispune međunarodno preuzete obveze Republike Hrvatske (u odnosu na UN Konvenciju o pravima djeteta (1989), UN Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju iz (2006), Europsku Konvenciju o ostvarivanju prava djeteta (1996), Europsku Konvenciju o kontaktima s djecom (2003), Europsku Konvenciju o posvojenju (2008). i dr.).

Također, predmetnim Zakonom uvaženi su stavovi i upute Europskog suda za ljudska prava, posebice u odnosu na Republiku Hrvatsku (osobito u odnosu na presude: K protiv Hrvatske, zahtjev br. 35030/04, presuda od 15.12.2005.; X protiv Hrvatske, zahtjev br. 11223/04, presuda od 17.07.2008.; G protiv Hrvatske, zahtjev br. 21188/09, presuda od 12.04.2011; K protiv Hrvatske, zahtjev br. 46185/08, presuda od 21.06.2011. ; H i F protiv Hrvatske, zahtjev br. 51166/10, presuda od 04.06.2013. ; X.Y. protiv Hrvatske, zahtjev br. 5193/09, presuda od 03.11.2011. te A.K. i L.K. protiv Hrvatske, zahtjev br. 37956/11, presuda od 08.01.2013.). Osim toga, predmetnim Zakonom implementiraju se suvremene međunarodne smjernice i preporuke, uzimajući pritom u obzir mogućnosti kojima Republika Hrvatska u ovom trenutku raspolaže.

Obzirom da je predmetni zakon bio na snazi više od četiri mjeseca, u praksi su u potpunosti zaživjeli najvažniji instituti koji su uvedeni Obiteljskim zakonom 2014. Naime, s radom je 1. rujna 2014. g. započeo Centar za posebno skrbništvo u kojem su zaposleni posebni skrbnici koji zastupaju djecu i osobe s invaliditetom u postupcima u kojima se odlučuje o njihovim pravima te je uloga tih posebnih skrbnika isključivo zastupati interese štíćenika kojima su postavljeni. Napominjemo da su tijekom 2014. godine u preko 800 predmeta imenovani posebni skrbnici iz Centra za posebno skrbništvo koji su u tim postupcima bili zaduženi za zaštitu prava i interesa upravo djece i osoba s invaliditetom.

Nadalje, oformljena je mreža obiteljskih medijatora (posebno educiranih nepristranih medijatora) koji su upisani u Registar medijatora koji je ustrojen pri Ministarstvu socijalne

politike i mladih i javno dostupan na mrežnim stranicama ministarstva. Važno je i napomenuti da su već nekoliko dana nakon stupanja na snagu predmetnog Zakona stupili na snagu i svi provedbeni propisi čije je donošenje predviđeno Obiteljskim zakonom 2014.

Obiteljskim zakonom 2014 sukladno međunarodnim dokumentima i presudama Europskog suda zaštita osoba lišenih poslovne sposobnosti dignuta je na iznimnu razinu (omogućeno je sklapanje braka, priznanje očinstva, sudjelovanje u sudskim postupcima, ukinuto je potpuno lišenje poslovne sposobnosti i dr.).

U samo četiri mjeseca primjene Zakona uočeni su znatni pozitivni učinci. Naime, prema dostupnim statističkim podacima, do stupanja na snagu Obiteljskog zakona 2014, mjesečno se oko 150 parova u Republici Hrvatskoj razvodilo bez postizanja sporazuma. Od primjene novog Zakona u zadnja tri mjeseca samo je desetak parova podnijelo tužbe radi razvoda braka, dok su se ostali dogovorili i razveli sporazumno, odnosno sastavili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Ocjena je da je upravo mogućnost postizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi kroz postupak obveznog savjetovanja i obiteljske medijacije, kao i dostupnost jasnih smjernica i primjera za popunjavanje plana (dostupnih na mrežnim stranicama Ministarstva socijalne politike i mladih) dovela do znatnog povećanja broja razvoda u kojima roditelji ipak uspijevaju mirnim putem postići sporazum o izvršavanju roditeljske skrbi i na taj način spriječiti dodatnu traumatizaciju djece kroz dugotrajne sudske postupke.

Nadalje, s Obiteljskim zakonom 2014 usklađen je čitav niz propisa koji su naknadno doneseni: Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola („Narodne novine“, broj 92/14.), Zakon o privremenom uzdržavanju („Narodne novine“, broj 92/14.), Zakon o udrugama („Narodne novine“, broj 74/14.) i sl.

Dana 12. siječnja 2015. godine Ustavni sud donio je Rješenje U-I-3101/2014 („Narodne novine“, broj 5/2015) kojim je pokrenut postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom Obiteljskog zakona („Narodne novine“, broj 75/14.). Istim rješenjem do donošenja konačne odluke Ustavnog suda privremeno se obustavlja izvršenje svih pojedinačnih akata i radnji koje se poduzimaju na osnovi Obiteljskog zakona („Narodne novine“, broj 75/14.) te je istim rješenjem određeno da se do donošenja konačne odluke Ustavnog suda primjenjuje Obiteljski zakon („Narodne novine“, broj 116/03., 17/04., 136/04., 107/07., 57/11., 61/11. i 25/13.).

Ustavni sud u obrazloženju predmetnog rješenja ni na koji način nije ocijenio osnovanost navoda iz zahtjeva za ocjenu ustavnosti predlagatelja već je isključivo uzimajući u obzir mnogobrojnost i složenost prigovora koje je u postupku dužan ispitati, a radi opsežnosti i osjetljivosti pitanja, kao i činjenice da će radi rješavanja predmeta biti potrebno detaljno ispitati relevantnu praksu Europskog suda za ljudska prava i praksu ustavnih sudova drugih država Europske unije, donio gore citiranu odluku kojom je u primjeni ostavio Obiteljski zakon 2003 te na taj način blokirao primjenu instituta koji su u Obiteljskom zakonu 2014 predstavljali značajan pozitivni pomak u zaštiti prava najranjivijih skupina društva sukladno razini zaštite koja postoji u drugim državama članicama Europske unije.

Predmetnom Odlukom Ustavnog suda nije ni na koji način riješeno pitanje pojedinačnih akata (sudskih odluka, rješenja, pojedinačnih akata koje donose druga nadležna tijela) koji su doneseni i postali pravomoćni i izvršni na temelju Obiteljskog zakona 2014, odnosno nije ni na koji način riješeno pitanje prava koja su stečena pravomoćnim i ovršnim pojedinačnim aktima koji su doneseni primjenom Obiteljskog zakona 2014.

Naime, postavlja se pitanje na koji će se način izvršiti pravomoćne i ovršne odluke koje su donesene temeljem tog Zakona, a čija priroda podrazumijeva kontinuirano izvršenje. Radi se primjerice o odlukama nadležnih centara za socijalnu skrb o nadzoru nad izvršavanjem roditeljske skrbi, odlukama o zabrani približavanja djetetu, odlukama o mjerama za zaštitu prava i dobrobiti djeteta i sl., ali i o odlukama nadležnih sudova. Tako je npr. upitna pravna snaga presude o razvodu braka, kojom je istovremeno određen iznos

uzdržavanja koje je roditelj s kojim dijete ne stanuje dužan svakog mjeseca ubuduće plaćati. Istom se odlukom određuje i način i vrijeme u kojem će se održavati susreti i druženja djeteta s roditeljem koji s djetetom ne živi. Ako su ove sudske odluke postale pravomoćne, sukladno rješenju Ustavnog suda privremeno se obustavlja njihovo izvršenje, a obzirom na procesnu zapreku *res iudicata* o predmetnim stvarima ne može se voditi nova parnica, obzirom da je o istom već pravomoćno odlučeno. Dakle, ako je primjerice brak razveden pravomoćnom presudom, a iz određenog razloga ova činjenica nije upisana u državne matice (presuda nije izvršena) ona se privremeno više ne može izvršiti, ali se u istom predmetu ne može podnijeti ni nova tužba jer je o istom predmetu već pravomoćno odlučeno. Isto tako obustavljaju se od izvršenja i druge sastavnice pravomoćne odluke poput uzdržavanja i susreta i druženja djeteta s roditeljem s kojim ne živi.

Predmetnim rješenjem Ustavnog suda dovedena je u pitanje pravna sigurnost u gore opisanom dijelu te su između ostalog najugroženije skupine društva, poput djece i osoba s invaliditetom ostale bez odgovarajuće razine zaštite njihovih prava koja im je zajamčena Obiteljskim zakonom 2014 kroz čitav niz instituta poput instituta neovisnog i nepristranog posebnog skrbnika zaposlenika Centra za posebno skrbništvo te kroz ukidanje potpunog lišenja poslovne sposobnosti i implementiranja stajališta Europskog suda za ljudska prava koja su iznesena u nizu presuda koje su u prethodnom razdoblju donesene u predmetima protiv Republike Hrvatske.

Ujedno, predmetnim rješenjem Ustavnog suda stvorena je pravna nesigurnost koja se ogleda u činjenici da su trenutno u Republici Hrvatskoj na snazi dva Obiteljska zakona (Obiteljski zakon 2003 i Obiteljski zakon 2014) koja potpuno različito uređuju velik broj instituta. Naime, obzirom da je 12. siječnja 2015. godine Ustavni sud donio Rješenje kojim je do donošenja konačne odluke Ustavnog suda privremeno obustavljeno izvršenje svih pojedinačnih akata i radnji koje se poduzimaju na osnovi Obiteljskog zakona ("Narodne novine", broj 75/14.) te je određeno da se do donošenja konačne odluke Ustavnog suda primjenjuje Obiteljski zakon ("Narodne novine", broj 116/03., 17/04., 136/04., 107/07., 57/11., 61/11. i 25/13.), a da pritom Obiteljski zakon („Narodne novine“, broj 75/14.) nije ukinut niti poništen faktično je nastala situacija u kojoj su oba spomenuta zakona na neki način „na snazi“. Naime, predmetnim rješenjem Ustavni sud nije ukinuo niti poništio Obiteljski zakon („Narodne novine“ br. 75/14) u cjelini, ali ni njegovu odredbu kojim je Obiteljski zakon ("Narodne novine" broj 116/03., 17/04., 136/04., 107/07., 57/11., 61/11. i 25/13.) stavljen izvan snage.

Opstojnost dvaju istoimenih zakona u pravnom poretku suprotna je pravnom shvaćanju koje je Ustavni sud izrazio u točki II.2. Izvješća U-X-1435/2011 od 23. ožujka 2011. godine („Narodne novine“, broj 37/11.).

Osim toga, radi predmetnog rješenja Ustavnog suda došlo je do neusklađenosti Obiteljskog zakona 2003 i posebnih propisa. Tako je primjerice Zakon o privremenom uzdržavanju („Narodne novine, broj 92/14.) stupio na snagu 1. rujna 2014. godine kada i Obiteljski zakon 2014, s tim da je Zakon o privremenom uzdržavanju potpuno preuzeo uređenje područja privremenog uzdržavanja koje je do 1. rujna 2014. bilo uređeno u nekoliko odredaba Obiteljskog zakona 2003. Zbog privremenog vraćanja u primjenu Obiteljskog zakona 2003 (radi rješenja Ustavnog suda) koji sadrži odredbe o privremenom uzdržavanju koje se bitno (u području uvjeta i pretpostavki za ostvarivanje prava na privremeno uzdržavanje) razlikuju od odredaba Zakona o privremenom uzdržavanju, došlo je do potpune pravne nesigurnosti u ovom području, koje je trenutno različito uređeno sa dva različita zakona koji su u primjeni.

Potrebno je napomenuti da iz nekih podnesenih zahtjeva za ocjenu ustavnosti, povodom kojih je i doneseno spomenuto rješenje Ustavnog suda, proizlazi da su pojedine

odredbe Obiteljskog zakona 2014 pojedinim adresatima, u nekim dijelovima eventualno nedovoljno jasne te u tom smislu postoji prostor da se manjim jezičnim i izričajnim doradama isti u predmetnom tekstu Zakona otklone, kao i dvojbe i nejasnoće koje su se pojavile u njegovu tumačenju kako ne bi došlo do manifestacije pravne nesigurnosti u vidu različite primjene odnosno nejednakog tumačenja pojedinih normi.

Isto tako, Obiteljski zakon 2003 ne rješava brojne pravne i institucionalne pretpostavke koje jamče punu zaštitu djece i osoba pod skrbništvom, te isti nije bio u cijelosti usklađen s obvezujućim međunarodnim dokumentima i međunarodnim pravnim standardima, posebice u odnosu na Europsku konvenciju o ostvarivanju prava djeteta, Konvenciju UN-a o pravima osoba s invaliditetom, presude Europskoga suda za ljudska prava te Preporuke Vijeća Europe.

Obzirom da je u točki 769. obrazloženja spomenutog Rješenja Ustavnog suda navedeno da je za djelotvornu provedbu ovog rješenja u praksi nadležna Vlada Republike Hrvatske, ista predlaže donošenje ovog Zakona, radi zadržavanja minimalne razine pravne sigurnosti i zaštite prava i dobrobiti djeteta i osoba s invaliditetom koja je postignuta usvajanjem Obiteljskog zakona 2014.

Predmetnim zakonom definirat će se instituti koje je sadržavao i Obiteljski zakon 2014, a koji predstavljaju odgovarajuću razinu pravne zaštite najugroženijih kategorija građana- prvenstveno djece, osoba s invaliditetom i osoba lišenih poslovne sposobnosti.

Predloženi Zakon načelno donosi iste pravne institute koje je definirao Obiteljski zakon 2014 uz manja izričajna usklađenja, uklanjanje suvišnih odredbi i pojašnjavanje pojedinih odredbi za koje se na temelju podnesenih zahtjeva za ocjenu ustavnosti Obiteljskog zakona 2014 pokazalo da su potencijalno nedovoljno jasno normirane.

Obzirom na Rješenje Ustavnog suda, odnosno na opisanu situaciju koja je nastala zbog nedefiniranja sudbine prava građana koja su stečena na temelju pravomoćnih odluka koje su donesene temeljem Obiteljskog zakona 2014, a radi standarda koje pred pravni poredak postavlja načelo pravne sigurnosti, predloženim Zakonom riješit će se i pitanje zadržavanja stečenih prava temeljem pravomoćnih i ovršnih odluka donesenih na temelju Obiteljskog zakona 2014.

Ujedno predloženim Zakonom potrebno je jasno normirati stavljanje van snage propisa koji se trenutno primjenjuju u području obiteljsko-pravne zaštite (bilo stoga što su doneseni u valjanoj proceduri pred Hrvatskim saborom ili je njihovu primjenu odredio Ustavni sud citiranim rješenjem), a čija međusobna proturječnost dovodi do pravne nesigurnosti.